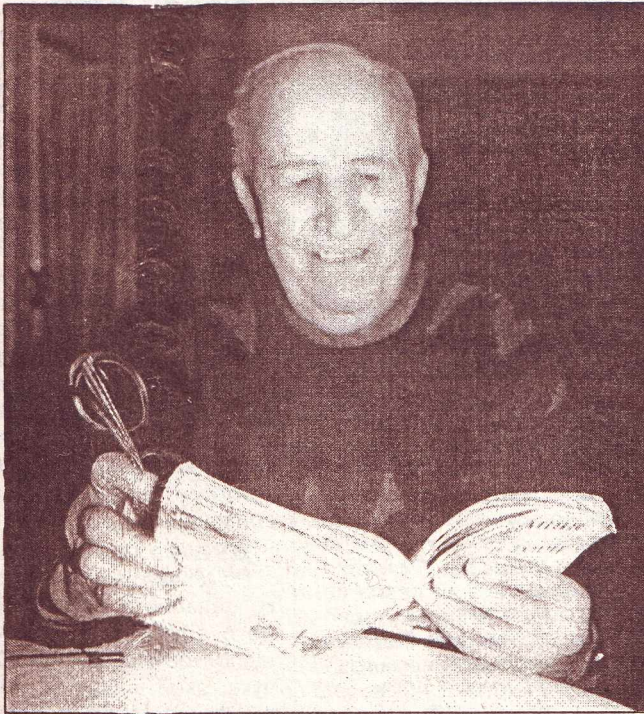

Долі людські

ЙОГО РОКИ - ЙОГО БАГАТСТВО

Особливо, коли їх уже дев'яносто п'ять!

Шляхи наші перетиналися рідко, та все ж інколи випадково доводилося зустрічатися з цим стареньким млинівчанином. Чи то в магазині, на вулиці, чи святкового дня, коли він в охайному костюмі поволі і повагом пішов із церкви. Тоді обличчя його, вкрите мереживом зморщок, світилось якоюсь особливою добротою, випромінювало урочисту піднесеність і життєву мудрість. І хоч старість торкнулася його своїми невблаганними ознаками, в постаті і ході цього літнього чоловіка не було старечої кволоті. І я ніколи не міг визначити: скільки ж йому років? Думалось - 75-80. Та яким же було моє здивування, коли випадково довідався, що Степану Кириловичу Кузьмичу нещодавно виповнилось дев'яносто п'ять!

Що не кажіть, а вік - поважний. Дай-то, як кажуть, Боже, кожному дожити і мати такий бадьорий вигляд. Тому захотілося зустрітись з цією людиною, дізнатись про її життя і долю, яка тісно переплелась із нашим непростим і бурним ХХ століттям.

І ось ми бесідуємо з Степаном Кириловичем у його невеликій однокімнатній квартирі, що на вулиці Пушкіна. Господар виявився

людиною напрочуд комунікабельною, привітною, охочою до спілкування. Хоч воно давалось непросто, бо він не відразу розумів суть багатьох моїх запитань. Справа в тому, що Степан Кирилович недочуває.

- Це не від похилого віку, - пояснює, наче прочитав мої думки з цього приводу. - Це «пам'ять» залишилась про службу в армії. У Велику Вітчизняну не взяли мене на фронт через якусь хворобу. Служив в будівельному батальйоні аж у Алма-Аті. Будували військові об'єкти, казарми, житло. Ос там і потрапив я в аварію. Уже й не пам'ятаю, як це сталось. Довго у госпіталі пролежав з переломами і травмами. Відтоді і слух мій погіршав. Ну, а тепер, мабуть, і старість робить своє діло - чую поганоенько...

Ось так, поволі, із окремих епізодів, які ще чітко тримаються в його пам'яті, і вимальовувалось мереживо життя С.К.Кузьмича. І, як співається у пісні, було воно вишите червоними і чорними нитками, бо переплелися в ньому радість і любов, смуток та журба.

Народився він у вересні 1904 року у невеликому селі з поетичною назвою Голуби, що на Дубенщині.

Було у Степана п'ятеро братів і дві сестри. Жилося нелегко, піщаний клопоть землі і лісу, які мали, ледь прогодовував сім'ю. Десь відразу після революції помер батько, то стало ще сутужніше. Усі клопоти за сім'ю лягли на плечі хлопців. Та давали собі якусь ради, бо змалку були привчені до виснажливої селянської праці. Вже коли Степан сам створив сім'ю, з'явилися діти, також привчав їх постійно до посылної роботи. Пригадує з теплотою, як найстаршенька Катя, коли їй ледь виповнилось за десять, просилась з ним у ліс. Батько різав міцні сосни, то вона допомагала йому підтримувати пилку, обрубувала сокириною тонке гілля. А коли колода була оброблена, клав Степан воза набік, обливаючись потом, вкочував її на нього, перевертав. І відвозив міняти до багатших господарів на зерно... І мріяв, що настане той час, коли у сім'ї буде вдалась хліба і до хліба. Здавалось, що це було близьким. Бо трапилась щаслива нагода - перебрався у село Лебедянку, де дістав у наділ кілька десятин чорнозему. Перевіз возами свій домашній скарб, дружину, дітей, собаку і kota. Спочатку в землянці жили, поки хату дерев'яну збудував власноруч.

Кілька років господарював Степан на своїй землі. А там і колгоспи почали створювати. Землю, коней забрали, то й пішов у колгосп працювати. Руки мав золоті, в будівельній бригаді трудився. Зводив корівники, кузні, магазини, хати. У ті роки усе більше з дерева будували, йому, умілому теслі і столяру, роботи вистачало...

Одна біда - платили тоді на трудовень якусь мізерію. Повернуться з дружиною з роботи, приступають до «другої зміни» - свого хазяйства. Тримали корів, биків, свиней.

- Одна радість у нас з жінкою була найбільша - діти. Шестеро ми їх виростили, - розповідає Степан Кирилович. - Хотілося, щоб усі вони освіту здобули, жили краще нас. То і рук для цього не покладали. І такі

вивчили ми дітей, поодружували. А коли моя перша дружина померла, переїхав я до найстаршої Каті у Млинів. Зустрів тут самотню жінку Надію, через кілька років і одружився. Прожили ми спільно 30 літ. На жаль, і її вже немає зі мною... Отак і живу сам, але самотнім себе не почувую. Бо частенько навідується сини, дочки, онуки, допоможуть, їсти приносять. Але то зайве. Бо жінка моя друга довгий час хворіла, куховарити я навчився, готую сам. Діти не раз пропонують, щоб переїшов жити до них. Але я так міркую - у них свої сім'ї, турботи, проблеми. А я ж поки що можу сам себе доглянути...

Звичайно ж, у таких випадках хочеться дізнатись у людини, яка прожила стільки років, про секрети її довголіття: спосіб життя, харчування і т. д.

- Які там секрети, - усміхається Степан Кирилович. - Жив, як і всі. Спортом майже не займався, фізичних навантажень вистачало, бо на роботі був аж до 75. А втому знімав спілкуванням з дітьми, любив поспівати, потанцювати. І харчуюсь просто: вранці обов'язково їм 2 зубки часнику, ложку меду, п'ю чай. Готую сам прості українські страви, але небагато, щоб завжди були свіжими. Вживаю козяче молоко. А ще син Василь привчив до соків - з моркви, буряка, яблука. Люблю при нагоді цитрусовими поласувати. Ніколи не курив, пив горілку тільки на якихось okazіях...

Він ще і нині любить поспівати. Як збирається дружня родина Кузьмичів на своїй сімейній торжества, то окине Степан Кирилович поглядом усіх - синів і дочок, 13 онуків, 10 правнуків, і серце заб'ється радісним щемом: ні, не дарма прожив на світі стільки літ - в трьох поколіннях тече його гаряча кров. А від цього і душа співає.

Леонід МАТВІЙЧУК.

На фото: С.К.Кузьмич за улюбленим заняттям - читанням.

Фото автора.